

TABİAT GÜNLÜĞÜ: TOPRAK

İsmail Karakurt

■ Yeryüzünün en güzel armağanlarını hep toprak veriyor insana. O armağanlarda varoluşun sürekli bir neşesi vardır. Çünkü toprakta öyle bir “yaşam vuruşu” var ki yeşermek gibi doğmak ve ölmek de bu vuruştandır. İnsanı her an bir hayrete, olmaklığa, pişmişliğe, şaşkınlığa, yabansılığa çağırır. Kesin ve hiçbir zaman tartışılmaz asıl şiiiri, nezaketi ve merhameti hatta adaleti de dâhil bu niteliklerine. Onu, ondan öğrendiğim bilgi, sezdiğim ışık ve var olmak arzusuyla seviyorum. Bir ilkyaz havasında, hafifçe içimi kaldırması yahut kabartması duygusuyla seviyorum. Şu an, gözüm parlıyor, saf bir coşku içinde ve kendimi toprakla hep topraktan biliyorum.

Yıllar içinde varlığa hayranlığımı yayan tabiat günlüğünü yazmaya devam ediyorum. Ağaçları, otları, toprakta olanı biteni yazıyorum. Toprak, hiçbir zaman dışımda olan bir unsur değil ve ben her an onun içindeyim. Hâl böyleyken toprağı yazmamak olmazdı. Değişik hâller içinde geziyorum, geziniyorum, iç çekiyorum. Bu gezintilerde yeryüzünün hep başka bir yüzünü seyrediyorum. Bu seyredişe daha önce tabiatıta görüp de yazdığım her şey bana şiiirsel tonuyla eşlik etti ve çok şey kattı yazdıklarım. Şimdi bir sadelik ve sessizlikte, ayrı bir ritim ve hareket duygusuyla elbette onun çok sevdiğim yönlerini düşünüyorum. Artık yürüme pratiğimi bile toprağa göre değiştirdim. Toprakten hep bir çağrıyı hissediyorum. Etraf varlığın çıt sesi ve ışığının biçimleriyle dolu.

Görmek hayattır. Her neyi yazacaksam ilkin dokunuyorum, sonra kokluyorum onu. Buna tozuyla toprak da dâhil. Devamında zihnimdakilere bir dile, bir fikre dönüştürmek istiyorum. Sessizlikle toprak arasındaki “ne”lik ve “nasıl”lığın duygu taşmalarını yaşıyorum. Bu taşma hâli, ancak farklı bir bakışla kavranabilir. Sebastiao Salgado, “*İnsan, toprağın tuzudur.*” demiş ya çocukluğumdan bugüne tuzundan tozuna yaşadım, yaşıyorum toprağı. Bu tabiat günlüğünü

yazmak için de bir kez daha yaşıyorum. Salgado'nun fotoğraflarında yeryüzünü ışık ve gölgelerle yeniden yazması gibi yaşıyorum toprağı. Bu yüzden toprağına bağı bir yazğıyla dolanı duruyorum. Biliyorum, herkese bir çağrıdır aslında toprak, insanın kendini oluşturmada sözcükleri hareketlendiriyor ve imgelerini patlatıyor.

Şu anda dünyaya şeylerin "içerideki" iç ışığı yayılıyor. Hayatın sesini duya duya iki bağı arasındaki temizlenmiş sürülmüş mil toprağın boşluğunda geziniyorum. Sınıra yakın yerlerde otlar büyümüş, birçoğı çiçek açmış. Mayısın yonca yaprakları hafiften titriyor. Her ne kadar guguk kuşunun sesini duymasam da sanırım şu çiçek, mayıs ayının yabancı çiçeklerinden "guguk çiçeğı" ve tek başına nasıl da güzel açmış. Çocuklara büyük makaslarla hassas kâğıt kesme sanatı öğretilirken çocukların görmeleri gereken bir çiçek bu. Toprağından süslerinden. Tanrı'm! Şu sürülmüş temiz toprak, şimdilik aralarında taç utangaçlığı asmalar, çağla çağla caneriğı, uzun saplı gelincikler ve dedesinin çiçeğı Gökçe için teşekkürler.

Üstümün başımın ne olacağına bakmadan oturdum toza toprağına bir baykuşu takip ediyorum. Bir süredir yorgun ve kaybolmuş bir hâlde, bağların üzerinde dolanı duruyor. Birden dal uçları kurumuş kayısı ağacına kondu, biraz nefes aldı, bir daha cesaretini toplayarak kanatlarını gerdi. Gökyüzü de toprak gibidir onu kabul etti. Uçtu gitti.

İnsan her şeyle konuşur. Toprakla da konuşur. Onunla konuştukça, ne çok şeyin farkına varır. Bir gözün, bir bakışın onun üstünü, bir otunu, yaprağını, çiçeğini seyretmesi yeterli. Çocukluğumdan beri bilirim, bozkırın ortasında, düzlüğünde, tepelerinde, kayalıklarda biçimden biçime efil efil ve rengârenk otlar görürsünüz, işte onlar bizim toprağın otlarıdır. Yozgat'ta çiğdemlerin, öksüzöğlanların solduğunu da çok gördüm. Ölümün ne olduğunu, hatta nasıl öleceğimizi öğrenmek için bile böylesi bir seyir yeterli. Bazı yabancı otlar bizim oraların toprağını gerçekten seviyorlar. Mesela çok bilinenlerden madımak, yemlik, ebegümeci, kuşkuş, efelik, tekesakalı, ısırganotu, kekik neredeyse bizim oraların toprağıyla özdeşleşmiş gibiler. Şimdilerin adına şenlikler düzenlediğı madımak için kır bayırı, tarları, yol kıyılarını tutan kadınlar bir zamanlar ne içli türküler söylerlerdi. Bu canım otlara yenmeyenlerinden ikisini de ekleyebilirim: peygamber çiçeğı, şah düğmesi otu gibi. Bir gün tarlaların ortasında kaybolduğumda, aklıma ilk gelen şeyi yaptım. Ablamın en sevdiğı peygamber çiçeğinden topladım. Eve getirdiğim çiçekler onun başında nasıl da harika bir taca dönüşmüştü. Tam burada, Edip Cansever'den esinlenerek söylersem, insan doğduğı toprağına benziyor. Hatta yaşadığı yerin otlarına da benziyor. O yerin belleğıne, evine barkına, suyuna, havasına, kuşuna, ağacına yaprağına, dağına tepesine, rüzgârına, bulutuna, yağmuruna, kışına benziyor.

Geçen yaz çıplak ayakla az oturmamış güneş sıcakğı toprakta, az uzanmamış ona. Yine boylu boyunca uzandım toprağına. O huzuru o neşeyi yeniden duydum. Toprak bizi kendisini görmenin farklı bir yoluna acaba nasıl davet eder diye düşünürken üstümün tozuyla birden ayağı fırladım. Torunum Gökçe'yi

yanıma çağırdım. Onunla çocukluğumdan bir düşü, unutulmaz bir oyunu denemek istiyordum. Küçük bir çukur eşeledim. Belleğine kazınsın, izi kalsın, toprağa ait olduğunu hiç unutmasın. Bir oyun havasında, tertemiz milili toprakla ve başı açıkta kalacak biçimde Gökçe'nin üstünü hafiften örttüm. Çocukluğun bütün güzelliği ve dalgınlığıyla öylece durdu. Minik elleri ve parmak uçlarıyla toprağa dokundu. Elinin yumuşaklığıyla toprağın yumuşaklığı aynıydı. Sonra avuçladığı tozu/toprağı bütün saflığıyla ve büyük bir neşeyle üstüne başına atıp durdu. Bu oyunu kabul edişi beklentimin üstündeydi ve keyif aldığı her hâlden belliydi. Şu yeryüzünün boşluğunda tahminimin de üstünde öyle eğlendi öyle neşelendi ki o nadir anlar anlatılamaz. Bunun bir adı olmalıydı. Bu, benim çocukluğuma duyduğum derin özlem miydi, yoksa onun yaratılıştan getirdiği saflığının daha henüz kaybolmayan görsel anıtı mı? İki de neden olmasın?

Gökçe'yle birlikte unutulmaz bir iyilik çılgınlığı daha. Önce iki bağ arasındaki yolun pofuduk tozlarını ayaklarımızın ucuyla birbirimize en çok sıçratma yarışı yaptık. Toz bütün hafifliğiyle üstümüzde gümüşten biçimler havalandı. İkinci olarak ellerimle toprağın bir bölgesini dümdüz yaptım ve oraya bir ev resmi çizdim. Hemen yanına da Gökçe çizdi. Ama o, her ne kadar ev çizdim dese de, şaşkınlık, daha çok mezar taşına benziyordu. Dünyada bazı oyunlar, hevesler, sevinçler, neşeler o anlıktır ama unutulmazlar. Çocukluğunun unutulmaz anısına katkı veren Gökçe'nin o mis parmaklarının ucunu öptüm. Dizleri morun her tonunda çiçek açsa bile, bizimkisi ilkyaz neşesine benzer çılgın bir oyundu. Ne de olsa, öncesi ve sonrasıyla toprak her ikimizin de ilkbaharıydı. Peygamber Efendimiz, yüzyıllar evvelinden, belki de bundandır "*Çocukların ilkbaharıdır.*" demişti "toprak" için. Hazır, çocukluk demişken, tam burada, zamanın akışına bırakılmış ama belleğimde yaşamaya devam eden küçük bir olaydan bahsetmek istiyorum. Çocukluğumun bir öğle sonrasıydı. İnsan çocukluğunun bir öğle sonrasını kaç kez hatırlayabilir? Bilmiyorum ve ben bunu hiç unutamıyorum. Sağanak yağmurdan sonra sel sularının canavara dönüşmesiyle ayağımın altındaki o son toprak parçasının çocuk bedenimle birlikte azgın sulara kayıp gidişi hâlâ dolanıp durur bende.

Erik ve kayısı çağlası topladım. "*Dedee, çağla nedir?*" diye sorduğunda şu çimenlerin yeşil hâlidir, dedim. Yarı toprak yarı çimenliğe oturduk, onları bir güzel yedik Gökçe'yle. Çimenlerin yeşil alevi o kadar taze ki! Çılgın uzun saplar ve çiçeklerin şemsiye patlamasında gelincikler, sanki bütün hafifliği ve küçük titrekliğiyle toprağın derin kavrayışının dudak fırçasıydı. İçlerinden birkaçı, rüzgâra şarkısını söylüyor. Gökçe, ışık altında bir kâğıdın filigranına bakıyormuşçasına o ince sapların toprağa düşmüş çizgili gölgesini "Bak, büyükbaba!" diye gösteriyor bana. Oysa ben hâlâ çocukluk günlerime eşlik eden çimenlerin yeşil alevi içindeyim. Kim bu canlılığa uzak kalır ki? Boşuna söylememiş şair: *Tek bir çimen yaprağı tüm yıldızlar kadar hayranlık vericidir.* Hangi yıldız hatırlamıyorum, Avanos'ta gördüğüm bir çömlekçinin çamurla sade ilişkisine de böyle hayranlıkla bakmıştım.

Toprağın bağı, kalp gibi açılmaya devam ederken, giderek daha gösterişli hâle geliyor. Ne zaman ki ona dokunsam hatırımda gezdirdiğim bir şeyi düşünürüm. Hacı Bektaş Veli, *Makalat*'ta Hz. Âdem'in özelliklerini bildirirken yeryüzünün dört bucağından alınmış altmış farklı topraktan bahseder. Bu bir hakikat mi değil mi bilemem. Ama bildiğim bir şey var: toprağın hakikati höllük gibi öyle sıcak ki! Yeni kuşak pek bilmez höllüğü. Toprak, "Adem'de çiçeklenen" madde, demiş Sezai Karakoç. Çiçeklenen ve bir ruha kavuşan. Birden çimene çiçeğe karışmış toprağa odaklanıyorum. Canım şairin de yanımda olduğunu ve ona baktığını hayal ediyorum. Çünkü karmaşık ama yine de insanı bir anne şefkatiyle ısıltılı yolculuğa çıkaran mayadır toprak. Eski saflığını yitirse bile birçok şeyin sesini yine onda dinliyorum. Mesela şu an kulağımda "*Sordum sarı çiçeğe...*" ezgisi yankılanıyor. Sadece bu mu? Değil elbette. Yer yer "*Ben topraktan bir canım.*" ya da "*Dost dost diye nicesine sarıldım.*" yoklayıp duruyor. Tabiatı gereği bu ezgiler beni daha bir yaklaşıyor hikmete ve hakikate. Şiirin korkunç anıtlarından Hölderlin, ekmeği ve şarabı yazmış. Keşke toprağı da yazsaymış. Toprağı onun ya da Bachelard'ın kaleminden okumayı çok isterdim. Şu an, Hölderlin'in de görmek isteyip de göremediği Bozdağlar'daki imge yarığı bir vadideyim. Bir çift gözde dönenen iç sesle Gediz Ovası'nı seyrediyorum. Biraz ileride kırk oluk çeşmesi. Ekmeğimizi yedik, suyumuzu içtik, yine bağıya dönüyoruz.

Gökçe'yle birlikte hiçbir şeye aldırış etmeden ışığı geri getiren bir şarkıyı mırıldanıyoruz. Sesimizi yutuyor ağaçların arasındaki gölgeler. Araba hareket ettikten sonra da, "*Toz bulutu peşimizden geliyor Dedee!*" diye bağıyor.

Bizden geriye bir iz kalmayacaksa ne toz kalsın ne de gölge.